

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

5-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 5 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Ismoilov Ubaydulla Mamat o'g'li</i> OHANGARON VODIYSI AHOLISINING QADIMGI VA O'RTA ASRLAR DAVRI MAFKURAVIY DUNIYO (SUYURLITEPA YODGORLIGIDAN TOPILGAN MODDIY MANBALAR ASOSIDA)	16-26
<i>Elmuratov, Bahodir Abdugapporovich</i> KALTAMINOR MADANIYATINING GENEZISI MASALALARI	27-33
<i>Nafiddinova, Xosiyat Ravshanovna</i> OILAVIY MAROSIMLAR VA ULARNING TARIXIY ADABIYOTLARDA YORITILISHI	34-37
<i>Eshmo'minov, Ozodbek Ziyodulla o'g'li</i> DEMOGRAFIK JARAYONLARNING BORISHI: SURXON VOHASI MISOLIDA (1925-1946 YY.)	38-41
<i>Akobirov, Mirjalol Ximmatovich</i> SULTON JALOLIDDIN MANGUBERDINING YAQIN SHARQ VA KICHIK OSIYO DAVLATLARI BILAN DIPLOMATIK ALOQALARI	42-46
<i>Маматалиева Сурайё Бобомуратовна</i> ШИША ВА ШИШАСОЗЛИК ТАРИХШУНОСЛИГИ	47-52
<i>Далакъян, Жанна Сейрановна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ДУХОВНО-НРАВСТВЕННОЙ КУЛЬТУРЫ МОЛОДЕЖИ ВОЗМОЖНЫЕ ПУТИ РЕШЕНИЯ	53-56

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Эргашев, Рахматулла Хидирович, Узақов, Жамшид Норбоевич</i> ЗИЁРАТ ТУРИЗМ ТАРМОҒИНИНГ ИҚТИСОДИЙ ВА ИЖТИМОЙ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ	57-62
<i>Очилов, Фарходжон Шавкатжон ўғли</i> БАҲОЛАНГАН МАЖБУРИЯТЛАР АУДИТИДА ИЧКИ НАЗОРАТ ТИЗИМИНИ ЎРГАНИШ ҲАМДА БАҲОЛАШ	63-71
<i>Raxmatov, Adxam Itolmasovich</i> TURIZM SOHASIDA MALAKALI KADRLAR TAYYORLASH VA BANDLIGINI TA'MINLASHNING XORIJIY MAMLAKATLAR MODELLARI TAHLILI	72-80
<i>Murodova, Nargiza Utkirovna</i> BARQAROR TURIZM MARKETING STRATEGIYASI SIFATIDA	81-85
<i>Мадаминов, Инъомжон Озодович</i> КОРХОНАЛАР ИНВЕСТИЦИОН ВА ИННОВАЦИОН ФАОЛЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА СОЛИҚЛАРНИНГ ЎРНИ	86-93
<i>Abdusalomov, Jaxongir O'ktam o'g'li</i> TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLAR KREDITLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	94-101
<i>Кулибоев, Азамат Шоназарович</i> ДАВЛАТ ТИББИЁТ ТАШКИЛОТЛАРИДА МОЛИЯВИЙ АКТИВЛАР ҲИСОБИ ВА НАЗОРАТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	102-111

Мараимова, Умида Исмаилжановна

КОРХОНА БОШҚАРУВИ АМАЛИЁТИДА МАРКЕТИНГ ДАСТУРЛАРИНИ АМАЛ ҚИЛИШИГА
БАҒИШЛАНГАН КОНЦЕПЦИЯЛАР 112-120

Askarova Sevara Baxtiyorovna

RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA BIZNES VA TADBIRKORLIKNING AHAMIYATI 121-125

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Ўроқова Ойсулук Жамолiddиновна

ИЛК ЎРТА АСРЛАР ШАРҚ САНЪАТИДА РОМАНТИК ЙЎНАЛИШНИНГ ЭСТЕТИК
АСОСЛАРИ 126-133

Rizaev, Nodir Sobirovich

XX ASR BOSHLARIDA BUXORO JADIDLARINING IJTIMOYI- SIYOSIY QARASHLARI 134-138

Шукруллаева Гулчеҳра Насруллаевна

ЖАЗО ГЕНЕЗИСИДАГИ АХЛОҚИЙ МУҲИТ ЖАРАЁНИНИ КОНЦЕПТУАЛ ТАДБИҚ
ЭТИШНИНГ ФАЛСАФИЙ МАСАЛАЛАРИ 139-144

Shokirov Toxirjon Nurmatmatovich

MADANIYAT VA SAN'AT FALSAFASINING BAHS MAVZULARI 145-149

Ulug'murodov Elyor Saydulloevich

GNOSEOLOGIYADA TASAVVUFİY TAJRIBANI O'RNİ VA AHAMIYATI 150-154

Ganiev Sherxon Meytanboevich

HOZIRGI DAVR FANI VA FALSAFASIDA MADANIY VA MA'NAVIY-AXLOQIY TANLOVNI
NAMOYON BO'LIH SHAKLLARI 155-164

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Daliev Madina Xabibullaevna, Kristian Kapone, Satibaldiyeva Nigora Alimqul qizi

TERMINOLOGIYADA TERMIN VA UNGA TENG BO'LGAN TUSHUNCHALARNING
TADQIQI 165-178

Chorieva Iroda Kurbonboevna

TARKIBIDA TIBBIYOT XODIMLARI NOMLARI BO'LGAN INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARINING
TURLI HUSUSIYATIGA KO'RA TASNIFI 179-183

Sharipov, Abdulaziz Akmalovich

GID-TARJIMONLAR NUTQINING O'RGANILISH ASPEKTLARI 184-188

Urinova Tursunoy Urin kizi

LIBOS DIZAYNI VA MODASINING SHAKLLANISH VA RIVOJLANISH DAVRLARI HAMDA
YO'LLARI 189-193

Норматова Шоира Умаровна, Абдурахманова Меҳрибон Дустмуродовна

ТИЛ ТАЪЛИМИДА БАДИИЙ АДАБИЁТ ЎҚИТИШ УСУЛЛАРИ 194-199

Eshniyazova Maysara Beknazarovna

«SIROJUL MUSLIMIN» VA «ARBA'IN» ASARLARIDA G'OYAVIY-BADIIY TAHLILI 200-208

Nazarov, Sardor Shamurodovich

INGLIZ VA O'ZBEK TILI SO'Z BIRIKMALARI STRUKTUR-SEMANTIK XUSUSIYATLARNING
QIYOSIY ASPEKTD A O'RGANILISHI 209-213

<i>Bazarbaeva Albina Mingaliyevna</i> RANG TURLARI VA ULARNI TAHLIL QILISH: SEMANTİK VA STILISTİK	214-218
<i>Бердиева, Зулфия Сафаровна</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АНТРОПОНИМОВ В НЕМЕЦКИХ СКАЗКАХ	219-223
<i>Адилова Дилором Кадировна</i> ЎЗБЕК ВА РУС ТИЛЛАРИДАГИ ШЕЪРИЙ МАТНЛАРДА “АЁЛ” ШАХСИЙ ФАЗИЛАТЛАРИНИ ИФОДАЛОВЧИ СЎЗЛАРНИНГ СЕМАНТИК МАЙДОНИ ТАСВИРИ	224-230
<i>Хасанова Юлдуз Мухтор қизи</i> ШАРҚ ВА ҒАРБ ҲАЙВОНЛАР ҲАҚИДАГИ ЭРТАКЛАРИДА “АХЛОҚ” МОТИВИНИНГ БАДИИЙ КОНЦЕПТУАЛЛАШУВИ	231-236
<i>Олимова Хуршида Вайдиллаевна</i> ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА ЛАҚАБЛАРНИНГ СТИЛИСТИК ИМКОНИАТЛАРИ	237-243
<i>Polvonniyozova Mahliyo O'ktamjon qizi</i> IKKINCHI TILNI EGALLASHDA AFFEKTIV OMILLARNING ROLI	244-247
<i>Normamatov Farrux Komiljon o'g'li</i> YAXSHILIK KONSEPTINING INGLIZ MILLIY MADANIYATIDAGI AHAMIYATI	248-253
<i>Yakubov Faxriddin</i> SAYLOVOLDI SIYOSIY DISKURSI XUSUSIYATLARI	254-259
<i>Bekmuratova Dilbar Xushmamatovna</i> TA'LIM TERMINOLOGIYASIDAGI ANTONIMIM: TAHLIL VA PEDAGOGIK AMALIYOT UCHUN MA'LUMOTLAR	260-264
<i>Sharofova Sevinch Jamoliddin qizi</i> OMON MATJON SHE'RIYATIDA ALLITERATSIYA	265-269
<i>Amonova Dilshoda Azamatovna</i> ERTAKLARNING BOLALAR ADABIYOTIDAGI O'RNI	270-276
<i>Tuxtayeva Dildora Zokirovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA INSON AQLIY QOBILIYATINI IFODALOVCHI FRAZEOLGIK BIRLIKLARNING STILISTIK XUSUSIYATLARI	277-281
<i>Sattorova Nafisa Isomidinovna</i> OYBEK IJODIDA BADIY KONSEPTNING VOQELANISHI	282-285
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Абдурахманова Нодирахон</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ БЛОКЧЕЙН И СМАРТ-КОНТРАКТОВ (СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ)	286-290
<i>Турғунов Муроджон Турсунбоевич</i> “АВЕСТО”ДА КИШИЛАР ЎРТАСИДАГИ ЎЗАРО МУНОСАБАТЛАРИГА ВА ОДОБ-АХЛОҚҚА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАРНИНГ ИФОДАЛАНИШИ	291-298

<i>Султонов Мухсинжон Муқимович</i> АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИБ ЎЗГАЛАРНИНГ МУЛКИНИ ТАЛОН-ТОРОЖ ҚИЛИШ ТУШУНЧАСИ	299-309
<i>Ходжиев Юнус Мухитдинович</i> АХБОРОТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ҲУҚУҚИЙ ТАЪМИНЛАШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ	310-315
<i>Makhmudova Khurmat Mukhtorovna</i> МЕХНАТ ҲУҚУҚИНИНГ КОНСТИТУТСИЯВИЙ АСОСЛАРИ ВА КАФОЛАТЛАРИ	316-330
<i>Nurullayev Shoxrux Shuxratillayevich</i> ҚУРИЛИШ СОҲАСИДА АТРОФ-МУҲИТНИ ҲУҚУҚИЙ МУҲОФАЗА ҚИЛИШДА РАҚАМЛАСHTIRISH VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR	331-337
<i>Otamirzayev Oybek Murodullo o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA PLASTIK CHIQINDILARDAN FOYDALANISHNI CHEKLASHNING HUQUQIY MASALALARI VA HORIJ TAJRIBASI	338-341
<i>Safarov Jamshid Ismoilovich</i> XALQARO HUQUQ DOKTRINASIDA SHARTNOMA MAJBURIYLIGIGA ROZILIKNI IFODALASH INSTITUTINING SHARTNOMANING HAQIQIY EMASLIGI, AMAL QILISHINI BEKOR QILISH, TUGATISH VA TO'XTATIB TURISHDA AHAMIYATI	342-349
<i>Шарипов Санжар Собирович, Бозоров Азимжон Ахатович</i> ОММАВИЙ ТАДБИРЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА ЎТКАЗИШ ВАҚТИДА ЖАМОАТ ТАРТИБИНИ САҚЛАШ ФАОЛИЯТИНИ БОШҚАРИШНИНГ МОҲИЯТИ, АҲАМИЯТИ ВА ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	350-357
<i>Normurodova Behro'za Xolmo'minovna</i> RAQAMLI OCHIQ MANBALAR VA ULARDAN RAQAMLI KRIMINALISTIKADA FOYDALANISH	358-366
<i>Неъматов Азизбек Ғолибжон ўғли</i> ДАСТЛАБКИ ТЕРГОВДА ЖИНОЯТЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ ВАЗИФАСИНИНГ МОҲИЯТИ ВА АҲАМИЯТЛАРИ	367-373
<i>Дадабоева Дилфуза Нурматовна</i> ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИДА НОДАВЛАТ НОТИЖОРАТ ТАШКИЛОТЛАРНИНГ ИШТИРОКИ АҲАМИЯТИ	374-378
<i>O'razbayev Laziz Shuhrat o'g'li</i> MUHIM RAQAMLI INFRATUZILMALARGA NISBATAN AMALGA OSHIRILADIGAN HUJUMLAR VA ULARNING OLDINI OLISH	379-383
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Xudoyberganov Doniyor Yangiboy o'g'li</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING KOGNITIV KOMPETENTSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING ZARURIYATI	384-388
<i>Hazratov Fazliddin Xikmatovich</i> OBJEKTGA YO'NALTIRILGAN DASTURLASH TILLARI ORQALI TALABALARINING KASBIY KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH	389-393

Khojamkulov Rasulbek Kurbon ogli

BO'LAJAK MUHANDISLARNI LOYIHALASH KOMPETENSIYALARINI KOMPYUTER GRAFIKASI
YORDAMIDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI 394-398

Закирова Зулхумор Зоиржоновна

МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМ ОЛИШ ШАКЛИ СИФАТИДА ТАНҚИДИЙ ФИКРЛАШ ҚОБИЛИЯТИНИ
ОШИРИШДА ЎҚИТУВЧИ САВОЛ ЖАВОБЛАРИНИ ЎРНИ 399-404

Eshnazarov Murod Karimovich

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI GERMENEVTIK YONDASHUV ASOSIDA KASBIY FAOLIYATGA
TAYYORLASHNI TAKOMILLASHTIRISH 405-410

Mengliqulov Xayrulla Aliqulovich

TALABA QIZLARNING SUZISH MALAKA VA KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA
DIFFERENSIAL YONDASHUV 411-415

Komilova Dildora Gulamjonovna

INGLIZ TILI O'QITISH BO'YICHA IQTISODIYOT TALABALARINING KASB-KOMMUNIKATIV
KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH 416-420

Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich

SPORTCHILARNING BOKSDAGI TEXNIK HARAKATLARIGA MOSLASHISH
REAKSIYALARI 421-426

Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li

BOLALARGA HARAKATLI O'YINLARNI O'RGATISH SHARTLARI VA USULLARI 427-432

Axmedov Akmal Yusufovich

OLIY TA'LIM JARAYONIDA BO'LAJAK PSIXOLOGLARNI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNING
MUHIM MEZONLARI 436-440

Donisheva Gulro'y Axrorqul qizi

CHET TILINI O'RGANISH JARAYONIDA AKTDAN FOYDALANISH 441-444

Qurbonboyeva Dilfuza Shukur qizi

TALABALARNING MULOQOT KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH 445-449

Эркабоев Ойбек Мухаммаджонович

ТЕМПЫ ПРИРОСТА ПОКАЗАТЕЛЕЙ СПЕЦИФИЧЕСКИХ КООРДИНАЦИОННЫХ
СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ 6 ЛЕТ 450-456

Абатов Жалғасбай Орынбаевич

ТАСВИРИЙ САНЪАТ ДАРСЛАРИНИ ТАРИХ ФАНИГА БОҒЛАБ ЎҚИТИШ 457-463

Akramjonova Feruza Akramjonovna

МАКТАБГАЧА ТА'LIM TASHKILOTIDA INNOVATSION TA'LIM MUHITINING TA'LIM -
TARBIYA JARAYONIGA TA'SIRI 464-468

Mahmudova Zulfiya Xomitovna

МАКТАБГАЧА ТА'LIM TASHKILOTI VA OILA HAMKORLIGI 469-476

Abduvosiyeva Mahmuda Xamidullo qizi

XITOIY TA'LIM TIZIMINING O'ZIGA XOS JIHATLARI 477-483

Boboqulov Chori Urolovich

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA AQLIY QOBILIYATLARNI SHAKLLANTIRISHDAGI
PEDAGOGIK MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMI 484-489

Есанова Гулчеҳра

ЁШ ФУТБОЛЧИЛАРНИ ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯЛАШ ТАМОЙИЛЛАРИ ВА
УСУЛЛАРИ 490-497

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Volume 4, Issue 5 (may, 2024). -500 p.

CONTENTS

07.00.00 – HISTORICAL SCIENCES

Ismailov Ubaydulla Mamat ugli

THE IDEOLOGICAL WORLD OF THE ANCIENT AND MEDIEVAL POPULATIONS OF THE
OHANGARON VALLEY (BASED ON MATERIAL SOURCES FOUND AT THE
SUYURLITEPA SITE) 16-26

Elmuratov, Bakhodir Abdugapparovich

QUESTIONS OF GENESIS OF Keltaminora Culture..... 27-33

Nafiddinova, Khosiat Ravshanovna

FAMILY CEREMONIES AND THEIR COVERAGE IN HISTORICAL LITERATURE 34-37

Eshmominov, Ozodbek Ziyodulla ugli

PROGRESS OF DEMOGRAPHIC PROCESSES: THE CASE OF SURKHAN OASIS
(1925-1946 YY.) 38-41

Akobirov, Mirjalol Ximmatovich

DIPLOMATIC RELATIONS OF SULTAN JALOLIDDIN MANGUBERDI WITH THE STATES OF THE
MIDDLE EAST AND ASIA MINOR 42-46

Mamatalieva Surayyo Bobomuratovna

HISTORIOGRAPHY OF GLASS AND GLASSMAKING 47-52

Dalakyan, Janna Seyranovna

CURRENT PROBLEMS OF SPIRITUAL AND MORAL CULTURE YOUTH POSSIBLE
SOLUTIONS 53-56

08.00.00 – ECONOMIC SCIENCES

Ergashev, Rahmatulla Khidirovich, Uzakov, Jamshid Norboyevich

WAYS TO INCREASE THE ECONOMIC AND SOCIAL EFFICIENCY OF THE PILGRIMAGE
TOURISM NETWORK 57-62

Achilov, Farkhodjon Shavkatjon o'g'li

STUDYING AND ASSESMENT OF THE INTERNAL CONTROL SYSTEM IN THE AUDIT OF
PROVISIONS 63-71

Rakhmatov, Adkham Itolmasovich

ANALYSIS OF FOREIGN COUNTRY MODELS OF TRAINING AND EMPLOYMENT OF QUALIFIED
PERSONNEL IN THE FIELD OF TOURISM 72-80

Murodova, Nargiza Utkirovna

SUSTAINABLE TOURISM AS A MARKETING STRATEGY 81-85

Madaminov, Inomjon Ozodovich

THE ROLE OF TAXES IN ENSURING INVESTMENT AND INNOVATION ACTIVITY OF
ENTERPRISES 86-93

Abdusalomov, Jahongir O'ktam o'g'li

DIRECTIONS FOR IMPROVING PERSONAL LOANS IN COMMERCIAL BANKS 94-101

Kuliboyev, Azamat Shonazarovich

IMPROVING ACCOUNTING AND CONTROL OF FINANCIAL RESOURCES IN STATE MEDICAL ORGANIZATIONS 102-111

Maraimova, Umida Ismailjanovna

CONCEPTS DEDICATED TO THE IMPLEMENTATION OF MARKETING PROGRAMS IN ENTERPRISE MANAGEMENT OPERATIONS 112-120

Askarova Sevara Bakhtiyorovna

THE IMPORTANCE OF BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN THE ERA OF THE DIGITAL ECONOMY 121-125

09.00.00 – PHILOSOPHICAL SCIENCES

Uroкова Aysuluv Jamoliddinovna

AESTHETIC FOUNDATIONS OF ROMANTIC DIRECTIONS IN EASTERN ART OF THE EARLY MIDDLE AGES 126-133

Rizayev, Nodir Sobirovich

SOCIO-POLITICAL VIEWS OF BUKHARA'S JADIDS AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY 134-138

Shukrullaeva Gulchehra Nasrullaevna

PHILOSOPHICAL ISSUES OF CONCEPTUAL IMPLEMENTATION OF THE PROCESS OF THE MORAL ENVIRONMENT IN THE GENESIS OF PUNISHMENT 139-144

Shokirov Takhirjon Nurmamatovich

KEY TOPICS OF PHILOSOPHY OF CULTURE AND ART 145-149

Ulugmuradov, Elyor Saidulloevich

THE PLACE AND SIGNIFICANCE OF MYSTICAL EXPERIENCE IN GNOSEOLOGY 150-154

Ganiyev Sherxon Meytanbayevich

FORMS OF MANIFESTING CULTURAL AND SPIRITUAL-MORAL CHOICE IN THE SCIENCE AND PHILOSOPHY OF THE PRESENT PERIOD 155-164

10.00.00 – PHILOLOGICAL SCIENCES

Daliev Madina Xabibullaevna, Christian Capone, Satibaldieva Nigora Alimqul qizi

THE STUDY OF TERM AND ITS EQUIVALENT CONCEPTS IN TERMINOLOGY 165-178

Chorieva Iroda Kurbonboevna

CLASSIFICATION OF ENGLISH AND UZBEK PROVERBS CONTAINING THE NAMES OF MEDICAL PERSONNEL ACCORDING TO DIFFERENT CHARACTERISTICS 179-183

Sharipov, Abdulaziz Akmalovich

STUDY ASPECTS OF SPEECH OF GUIDE-INTERPRETERS 184-188

Urinova Tursunoy Urin kizi

PERIODS AND WAYS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF DRESS DESIGN AND FASHION 189-193

Normatova Shoiri Umarovna, Abduraxmanova Mehribon Dustmuradovna

METHODS OF TEACHING ARTISTIC LITERATURE IN LANGUAGE EDUCATION 194-199

Eshniyazova Maysara Becnazarovna

IDEOLOGICAL AND ARTISTIC ANALYSIS IN THE WORKS OF «SIROJUL MUSLIMIN» AND «ARBA'IN» 200-208

Nazarov, Sardor Shamurodovich

A COMPARATIVE STUDY OF STRUCTURAL-SEMANTIC CHARACTERISTICS OF ENGLISH AND UZBEK LANGUAGE WORD COMBINATIONS 209-213

Bazarbaeva Albina Mingaliyevna

COLOUR TYPES AND ANALYSIS: SEMANTIC AND STYLISTIC 214-218

Berdieva, Zulfiya Safarovna

USE OF ANTHROPONYMS IN GERMAN FAIRY TALES 219-223

Adilova Dilorom Kadirovna

DESCRIPTION OF THE SEMANTIC FIELD OF WORDS THAT REPRESENT THE PERSONAL QUALITIES OF A "WOMAN" IN POETIC TEXTS IN UZBEK AND RUSSIAN 224-230

Khasanova Yulduz Mukhtor kizi

LITERARY CONCEPTUALIZATION OF THE MOTIF "MORALITY" IN THE TALES ABOUT ANIMALS OF THE EAST AND WEST 231-236

Olimova Khurshida Vaydillaevna

STYLISTIC POSSIBILITIES OF NICKNAMES IN ENGLISH AND UZBEK 237-243

Polvonniyozova Mahliyo O'ktamjon qizi

THE ROLE OF AFFECTIVE FACTORS IN SECOND LANGUAGE ACQUISITION 244-247

Normamatov Farrukh Komiljon ugli

THE SIGNIFICANCE OF THE CONCEPT OF GOODNESS IN ENGLISH NATIONAL CULTURE 248-253

Fakhriddin Yakubov

CHARACTERISTICS OF ELECTORAL POLITICAL DISCOURSE 254-259

Bekmuratova Dilbar Xushmamatovna

ANTONYM IN EDUCATIONAL TERMINOLOGY: ANALYSIS AND IMPLICATIONS FOR PEDAGOGICAL PRACTICE 260-264

Sharofova Sevinch Jamoliddin qizi

ALLITERATION IN THE POETRY OF OMON MATJAN 265-269

Amonova Dilshod Azamatovna

THE IMPORTANCE OF FAIRY TALES IN CHILDREN'S LITERATURE 270-276

Tukhtaeva Dildora Zokirovna

THE STYLISTIC FEATURES OF PHRASEOLOGICAL UNITS DENOTING HUMAN INTELLECTUAL ABILITIES IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES 277-281

Sattorova Nafisa Isomidinovna

REALIZATION OF THE ARTISTIC CONCEPT IN OYBEK'S WORKS 282-285

12.00.00 – LAW

Nodirakhon Abdurakhmanova

LEGAL REGULATION OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGIES AND SMART CONTRACTS (COMPARATIVE ANALYSIS) 286-290

Turgunov Murodjon

EXPRESSION OF CRIMES AGAINST HUMAN RELATIONS AND MORALITY IN "AVESTO" 291-298

Sultonov Muxsinjon Muqimovich

THE CONCEPT OF THEFT OF OTHER PEOPLE'S PROPERTY USING INFORMATION
TECHNOLOGY 299-309

Xodjiyev Yunus Muxitdinovich

SOME LEGAL ISSUES IN INFORMATION SECURITY 310-315

Makhmudova Khurmat Mukhtorovna

CONSTITUTIONAL BASIS AND GUARANTEES OF LABOR LAW 316-330

Nurullayev Shokhrux Shukhratillaevich

DIGITALIZATION AND MODERN TRENDS IN ENVIRONMENTAL LEGAL PROTECTION IN THE
CONSTRUCTION FIELD 331-337

Otamirzaev Oybek

LEGAL ISSUES OF LIMITING THE USE OF PLASTIC WASTE IN UZBEKISTAN AND FOREIGN
EXPERIENCE 338-341

Safarov Jamshid Ismoilovich

THE SIGNIFICANCE OF EXPRESSING CONSENT TO BE BOUND BY A TREATY IN THE
DOCTRINE OF INTERNATIONAL LAW IN THE CONSIDERATION OF THE INVALIDITY OF A
TREATY, TERMINATION AND SUSPENSION OF ITS OPERATION 342-349

Sharipov Sanjar Sobirovich, Bozorov Azimjon Akhatovich

PUBLIC EVENTS FOR THE ORGANIZATION AND HOLDING OF EVENTS TIMELY
ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF THE COMPANY IMPLEMENTATION OF PUBLIC
AWARENESS ACTIVITIES ESSENCE, SIGNIFICANCE AND CHARACTERISTIC
FEATURES 350-357

Normurodova Behruza Kholmuminovna

DIGITAL OPEN SOURCES AND THEIR USE IN DIGITAL FORENSICS 358-366

Nematov Azizbek Golibjon o'g'li

THE NATURE AND IMPORTANCE OF THE TASK OF CRIME PREVENTION IN THE
PRELIMINARY INVESTIGATION 367-373

Dadaboeva Dilfuza Nurmatovna

THE SIGNIFICANCE OF THE PARTICIPATION OF NON-GOVERNMENT NON-PROFIT
ORGANIZATIONS IN BUSINESS ACTIVITY 374-378

Urazbayev Laziz Shuhrat ogli

ATTACKS ON CRITICAL DIGITAL INFRASTRUCTURES AND THEIR PREVENTION 379-383

13.00.00 – PEDAGOGICAL SCIENCES

Khudoyberganov Doniyor

THE NEED TO DEVELOP THE COGNITIVE COMPETENCE OF YOUNGER
STUDENTS 384-388

Hazratov Fazliddin Khikmatovich

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF STUDENTS THROUGH OBJECT-ORIENTED
PROGRAMMING LANGUAGES 389-393

Khojamkulov Rasulbek Kurbon ogli

THE IMPORTANCE OF DEVELOPING DESIGN COMPETENCES OF FUTURE ENGINEERS USING
COMPUTER GRAPHICS 394-398

<i>Zakirova Zulkhumor Zairjonovna</i> THE ROLE OF TEACHER QUESTIONING IN DEVELOPING CRITICAL THINKING SKILLS AS A WAY TO INDEPENDENT LEARNING	399-404
<i>Eshnazarov Murad Karimovich</i> IMPROVING PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE TEACHERS BASED ON THE HERMENEUTIC APPROACH	405-410
<i>Menglikulov Khairulla Alikulovich</i> DIFFERENTIAL APPROACH TO FORMING SWIMMING ABILITIES AND SKILLS IN FEMALE STUDENTS	411-415
<i>Komilova Dildora Gulamjanovna</i> DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE OF ECONOMICS STUDENTS IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING	416-420
<i>Turdimurodov Dilmurod Yuldashevich</i> ADAPTIVE REACTIONS OF ATHLETES TO TECHNICAL ACTIONS IN BOXING	421-426
<i>Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li</i> CONDITIONS AND METHODS OF TEACHING ACTIVITY GAMES TO CHILDREN	427-432
<i>Akhmedov Akmal</i> IMPORTANT CRITERIA FOR PREPARING FUTURE PSYCHOLOGISTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY IN THE PROCESS OF HIGHER EDUCATION	433-440
<i>Donisheva Gulro'y Axrorqul qizi</i> USE OF IT IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE	441-444
<i>Qurbonboyeva Dilfuza Shukur qizi</i> FORMING COMMUNICATION COMPETENCES OF STUDENTS	445-449
<i>Erkaboev Oybek Mukhammadzhonovich</i> THE GROWTH RATE OF INDICATORS OF SPECIFIC COORDINATION ABILITIES OF CHILDREN AGED 6 YEARS	450-456
<i>Abatov Jalgasbay Orinbaevich</i> TEACHING FINE ART LESSONS IN CONNECTION WITH HISTORY	457-463
<i>Akramjonova Feruza Akramjonovna</i> INFLUENCE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT ON THE EDUCATIONAL PROCESS IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION	464-468
<i>Makhmudova Zulfiya Khomitovna</i> ORGANIZATION OF PRESCHOOL EDUCATION AND FAMILY COOPERATION	469-476
<i>Abduvasieva Mahmuda Khamidullo qizi</i> UNIQUE ASPECTS OF THE CHINESE EDUCATION SYSTEM	477-483
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> PEDAGOGICAL PROBLEMS IN THE FORMATION OF MENTAL ABILITIES IN PRIMARY CLASS STUDENTS AND THEIR SOLUTION	484-489
<i>Esanova Gulchehra</i> PRINCIPLES AND METHODS OF PHYSICAL TRAINING OF YOUNG FOOTBALL PLAYERS	490-497

Received: 22 April 2024

Accepted: 1 May 2024

Published: 10 may 2024

Article / Original Paper

ALLITERATION IN THE POETRY OF OMON MATJAN

Sharofova Sevinch Jamoliddin qizi

UzMU Uzbek philology, master's student of the first stage

sharofovasevinch801@gmail.com

Abstract. In this article, the importance of alliteration, one of the phonopoetic tools in the poetic texts of Amon Matjon, is studied, and the role of this tool in the poet's poetry is examined through examples taken from the poetic texts of the writer.

Key words: phonopoetics, phonostylistics, poetic text, alliteration, repetition, consonance, dissonance.

OMON MATJON SHE'RIYATIDA ALLITERATSIYA

Sharofova Sevinch Jamoliddin qizi

O'zMU O'zbek filologiyasi, I bosqich magistratura talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada Omon Matjon she'riy matnlaridagi fonopoetik vositalardan biri alliteratsiya hodisasining ahamiyati o'rganilib, ushbu vositaning shoir she'riyatida tutgan o'rni adibning poetik matnlaridan olingan misollar orqali ko'rib chiqildi.

Kalit so'zlar: fonopoetika, fonostilistika, poetik matn alliteratsiya, takror, konsonans, dissonans.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I5Y2024N39>

Kirish. Maqolada bugungi o'zbek tilshunosligida lingvopoetikaning bir qismi sifatida tadqiq etilayotgan fonopoetik tahlil asosida fonetik birliklarning she'riyatda badiiylikni ta'minlash vazifalari haqida so'z yuritiladi. Poetik matnlarda she'rning ohangdorligi, ekspressivligini oshirishga xizmat qiladigan fonopoetik vositalar kitobxonning hissiyotiga ta'sir o'tkazadi. Ushbu maqolada shoir Omon Matjonning badiiy matnda alliteratsiya hodisasidan foydalanish mahorati lingvopoetik tahlilga tortiladi.

Tadqiqot obyekti: Omon Matjonning she'riy asarlari matni.

Tadqiqot predmeti: Badiiy asar matnidagi fonopoetik vositalarning lingvopoetik xususiyatlari. Ushbu tadqiqotning obyekti bo'lgan Omon Matjon she'riyati misolida muallifning fonopoetik vositalardan foydalanish mahorati tadqiq qilinadi.

Adabiyotlar tahlili va metodlari. Adabiyotlar sifatida S.Karimovning "O'zbek tilining fonetik stilistikasi", S. Umirovaning "O'zbek she'riyatida lingvistik vositalar va poetik individuallik", M.Qurbonova va M.Yo'ldoshevlarning "Matn tilshunosligi", Omon Matjonning "Maqsudam" to'plami va boshqa fonetik sath birliklari lingvopoetik tahlilga tortilgan maqolalar, tilshunoslikka doir lug'atlardan foydalanildi.

Natijalar va muhokama. Omon Matjon o'zbek adabiyotining buyuk shoiri, so'z ustasi, zamonaviy o'zbek adabiyotida o'zining yorqin o'rniga ega ijodkor. Omon Matjon she'rlari o'zining beaded samimiy tuyg'ularga boyligi va xalqchilligi bilan she'riyat shaydolariga birdek manzur bo'lib kelmoqda. Shoirning so'z qo'llash mahorati, individual uslubi va badiiy nutqining o'ziga xosligi uning til vositalaridan foydalanish mahoratining yuksak ekanligidan darak beradi. Biror bir badiiy matn lingvistik jihatdan tadqiq qilinar ekan tilning biror adabiy kategoriyalari, masalan, leksik, fonetik, morfologik va sintaktik birliklaridan qay darajada foydalanganliklari nuqtai nazaridan o'rganiladi. Biz ushbu maqolada Omon Matjon she'riyatining talaffuz xususiyatini ifoda etuvchi fonopoetik vositalaridan biri alliteratsiya hodisasining adib ijodida tutgan o'rni haqida so'z yuritamiz.

Badiiy matnda, ayniqsa, she'riy matnlarda tovushlarning uslubiy imkoniyatlarini yuzaga chiqarishda muhim fonopoetik vositalardan biri takror hisoblanadi. Takror mumtoz adabiyotda ham turlicha nomlar bilan atab kelingan, bugungi zamonaviy o'zbek adabiyotida ham takrorning xillari ko'p, jumladan, ular sirasiga alliteratsiya, anafora, akromonogramma, antisfora, antonomaziya, assonans, bog'lam, konsonans, dissonans, metabola, naqarot, epifora, epistrofa, halqa kabi o'ttizga yaqin turlarni kiritish mumkin. Ushbu tovushlar takrorining eng keng tarqalgan turi alliteratsiya hodisasi hisoblanadi.

Alliteratsiya hodisasining tadqiqotimiz obyekti bo'lgan Omon Matjon she'riyatida tutgan o'rni ham beqiyos. Ushbu hodisaga turli tilshunos olimlar har xil ta'rif beradilar. Jumladan, Azim Hojiyev alliteratsiya "Misralar, undagi so'zlar boshidagi bir xil undosh tovushlarning takror qo'llanishinigina alliteratsiya hodisasi deb hisoblaydi [1;12]. Ushbu ta'rifga ko'ra tilshunos olim faqatgina so'zlar boshidagi bir xil undoshlarning takror qo'llanishinigina alliteratsiya hodisasi deb biladi. Ammo rus olimasi O.S.Axmanova yuqoridagi ta'riflardan ko'ra farqli ta'riflar beradi: "Bir xil yoki o'xshash tovushlar yoki tovush birikmalarining takrorlanishi:

- bo'g'in boshida, odatda, taqlidiy so'zlarda;
- turg'un birikmalar hosil qiluvchi so'zlar boshida;
- qadimgi german she'riyatida satrdagi urg'uli bo'g'inni ajratish maqsadida" [3;40]

Demak, rus olimasi O.S.Axmanovanning fikriga ko'ra, alliteratsiya faqatgina so'z boshidagi tovushlar takrori emas, balki bo'g'in boshidagi takrori ham hisoblanadi.

Shoir Omon Matjon she'rlarida yuqoridagi ta'riflarning barchasiga to'g'ri keladigan alliteratsiya namunalarini uchratishimiz mumkin:

She'riyat!

Shu ishonch tinchitmas takror,

Sirli kashflar sari sudrar solimni,

Senga sodiqligim bayrog'i shulki,

Har gal,

Har she'rimda

Har tepganda qalb-

O'zim o'z qalbimning bo'lsam Kolumbi [4;4].

Ushbu "She'riyat" nomli she'rdan olingan parchada "she'riyat" va "shu", "sirli" va "senga" so'z-shakllarida sh va s tovushlari misra boshida takrorlanayotgan bo'lsa, uchinchi misradagi "sirli", "sari", "sudrar" va "solimni" so'zlaridagi s tovushining takrori so'z boshida uchramoqda. Bunda alliteratsiya hodisasiga uchragan tovushlar ham vertikal, ham gorizontall joylashmoqda. Omon Matjon she'rlarida alliteratsiya hodisasining so'z boshida uchraydigan quyidagi

namunasida esa bir xil takrorlanuvchi tovushlar gorizontal holatda joylashganligiga guvoh bo‘lamiz:

*Boshqalardek sevishdik biz ham,
Kuyib yurdik boshqalar kabi
Bu savdoni **baxt bildik biz** ham,
Baxtdir, dedik visol, yor labi [4;6]*

Ushbu misralarda bu, baxt, bildik biz so‘zlarining birinchi tovushlari alliteratsiyani yuzaga keltirmoqda.

Shoir she’rlarida, shuningdek, ohangdorlikni ta’minlaydigan bir xil bo‘g‘inlarning ham takrorlanishi kuzatiladi:

*Men she’r yozsam,
Endi uni qog‘ozga emas,
Anov yal-yal **yonayotgan o’tga yozaman**. [4;66].*

Shoir ijodidagi tovushlarning so‘z boshi va o‘rtasida emas, balki so‘z oxirida ham takror kelishini kuzatish mumkin:

*Ko’kda yo’q Ulug‘bek ochgan yulduzlar,
Ko’hna Urganchingni yemoqda tuzlar.
Yer osti ganjlaring begona ko’zlar,
Izlab, kovlab, tashib, gizlashga tushdi [4;111].*

Ushbu parchada oxirgi misradagi b tovushining takrori ohangdorlikni ta’minlashga xizmat qilmoqda. Bu kabi tovushlarning so‘z oxirida takrorlanishi dissonans yoki konsonans deyiladi [4;80].

Shoir she’rlarida alliteratsiya hodisasining so‘z o‘rtasi va oxiridagi variantidan ko‘ra so‘z boshida uchrashi ko‘p kuzatiladi. Quyidagi misralarda ham alliteratsiyaning ushbu namunasini kuzatishimiz mumkin:

*Boshqalardek duch kelib qolsak,
Olislardek ming bor qayrilib,
Mana **biz ham bebaxt, beqarsak**
Boshqalardek ketdik ayrilib [4;6].*

Bu misralarda tovushlarning faqat so‘z boshidagi takrorlanishini inobatga oladigan bo‘lsak, b tovushi alliteratsiyadir. Ammo b tovushidan tashqari “bebaxt” va “beqarsak” leksemalari tarkibidagi e unlisi ham uyg‘unlikni yuzaga keltirishga, ohangdorlikni kuchaytirishga xizmat qilmoqda. Shu sababli alliteratsiyaga ta’rif berilganda uni faqat bir tovush doirasida emas, ba’zan tovushlar birikmasi doirasida ham qarash to‘g‘ri bo‘ladi, degan fikrdamiz [3;82].

Adib Omon Matjon ijodida ham alliteratsiya hodisasining aynan bir tovush emas, balki tovushlar birikmasi orqali ham yuzaga kelishini kuzatamiz:

*Vaqtim yetib chiqsa bu jonim,
Dardlarimga **yasalsa yakun**,
Qabristonga tobut ichra jim
Eshigidan o‘turman bir kun [4;8].*

Yuqoridagi parchada “yasalsa”, “yakun” so‘z-shakllaridagi birinchi bo‘g‘inning aynan bir xilligi misraga o‘zgacha ohangdorlik baxsh etmoqda. Alliteratsiya tufayli poetik matnlarda musiqiylik, ekspressivlik kuchayadi. Ushbu fonetik vosita she’riy matnlarda biror so‘zning

ma'nosini kuchaytirib, ta'kidlab ko'rsatishga xizmat qiladi. Badiiy ijodning xususiyatlari haqida gapirib o'tgan V.Mayakovskiy "She'r qanday yoziladi?" maqolasida "Men o'zim uchun muhim bo'lgan so'zning yanada ajralib turishi, uning bir ramkada saqlanishi uchun alliteratsiyaga murojaat qilaman", deb yozgan edi. Darhaqiqat, shunday tovushlar borki, ular chindan ham muayyan maqsadlarga xizmat qiladi. Masalan, rus tilida z, s tovushlari sokinlik va xotirjamlikka, ch undoshi chorasizlikka va keskinlikka, l tovushi nazokat va go'zalikka, r tovushi esa qat'iyatga ishora qilib turadi [2]. Ushbu fikrlarning tasdig'i sifatida Omon Matjon ijodida aynan yuqoridagi tovushlarning takrorini keltirib o'tsak:

*Diydor ko'zgusida kavsar onalar,
Umr mulkinda bosh shahar onalar [4;9].*

***

*Osmonimning xush hidlarin ham
Daydi yellar olar-da ketar [4;12].*

Ushbu misralarda so'z oxirida kelgan r undoshi qat'iyat va keskinlikni ifoda etmoqda. Shoirning "Maqsudam" to'plamidagi she'rlar tarkibida r tovushi bilan boshlanuvchi alliteratsiya hodisasiga duch kelmadi. Shuningdek, shoir she'rlarida alliteratsiya hodisasining yuzaga kelishida s undosh tovushining takrori faol ekanligiga guvoh bo'ldik:

*Sabojon, bor o'shal bog' tomon,
Gullarni gapga sol tamanno.
Keltirgil iforli xabarlar,
Bor, sodiq sirdoshim, xush sabo [4;31].*

Bu parchada s tovushi takror kelgan "sodiq", "sirdosh" va "sabo" leksemalari misralarga sokinlik va xotirjamlik tuyg'ularini yuklashga xizmat qilmoqda.

Shoir she'rlarida kelgan xuddi shu kabi sirg'aluvchi tovushlar asosan mayinlik, sokinlikni anglatib kelayotgan bo'lsa, portlovchi tovushlar qat'iyat, ohangni kuchaytirishga, ta'kidni oshirishga xizmat qilmoqda. Bu fikrimizning tasdig'ini quyidagi parchada kuzatishimiz mumkin:

*Ko'p kezma daraxtzor bog'lar ichinda,
Daraxtlar dil do'sting bo'lolmas sening,
Chorlasang kelolmas, yonib qucholmas,
Sen faqat mening bo'l,
meniki,
mening [4;27].*

D tovushining takrori misralarda alliteratsiyani vujudga keltirmoqda va bu tovushning ketma-ket uch so'zning boshida takrorlanishi ohangdorlikni kuchaytirib, matnga musiqiylik baxsh etmoqda.

Alliteratsiya hodisasiga berilgan ta'riflarni ko'rib chiqib, shunga guvoh bo'ldikki, alliteratsiya deyilganda, odatda, so'z boshidagi aynan bir xil tovushlarning takrori tushuniladi. Bu so'z boshidagi tovushlarning birmuncha aniq eshutilishi, e'tiborni tortishi bilan bog'liq. Shuningdek, alliteratsiyaga oid ilmiy manbalar uning faqat bir xil tovushlar takrori doirasida chegaralanmasligini ko'rsatadi. Binobarin, mazkur hodisani bir-biriga mos keladigan d-t, z-s kabi o'xshash tovushlarning uyg'unligi deb ham tushunish lozim [5;42]. Ushbu ta'rifga mos ravishda, Omon Matjon ijodining ham ba'zi o'rinlarida o'xshash tovushlar takrorining ham guvohi bo'ldik:

*Ogoh etar soatsozning qismati,
Harakating qil, vaqting bo'ldi [4;37].*

Ushbu misralarda soatsoz va qismati so'z-shakllari tarkibida kelayotgan s va z tovushlari ham alliteratsiyani yuzaga keltirmoqda. Bunda alliteratsiya hodisasi bir xil emas, bir-biriga o'xshash tovushlar yordamida yuzaga chiqmoqda.

Xulosa. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, lingvopoetik tahlillarning bir qismi sifatida hozirgi kunda keng tadqiq etilayotgan fonopoetik vositalarning badiiy matndagi o'rni beqiyos. Chunonchi, lirik qahramonning ichki dunyosini ochib berishga, poetik matnning yanada tasviriyligi, ohangdorligi va ekspressivligini oshirishga xizmat qiladigan, badiiy matnlarda juda keng qo'llaniladigan alliteratsiya hodisasi Omon Matjon she'riyatida alohida o'rin tutadi. Shoir ijod mahsulining musiqiyligini oshirishga xizmat qiladigan ushbu hodisa muhim fonopoetik vositalardan biridir.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Hojiyev A. Tilshunoslik terminlarining izohli lug'ati.—Toshkent: "O'zME", 2002. —168 b.
2. [http:// www. Lunaris.narod.ru/book/parts](http://www.Lunaris.narod.ru/book/parts).
3. Karimov S. O'zbek tilining fonetik stilistikasi. Monografiya.—Samarqand: SamDU nashri, 2016. — 160 b.
4. Omon Matjon. Maqsudam. — Toshkent: Adabiyot, 2021. — 128 b.
5. Qurbonova M. Yo'ldoshev M. Matn tilshunosligi.—Toshkent: Universitet, —2014. —116 b.
6. Umirova S. M. O'zbek she'riyatida lingvistik vositalar va poetik individuallik. Monografiya. — Samarqand: Ipak Yo'li nashriyoti, 2021. —117 b.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 5 (4) – 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари**” электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-
уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).